

OKUMA VE YAZMA EĞİTİMİ: TEK BAŞIMA ÖĞRENEMEM Kİ!

Prof. Dr. Wendy C. Kasten

Dr. Kasım Yıldırım

Prof. Dr. Wendy C. Kasten
Dr. Kasım Yıldırım

OKUMA VE YAZMA EĞİTİMİ: TEK BAŞIMA ÖĞRENEMEM Kİ!

ISBN 978-605-364-583-2

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2013, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Ekim 2013, Ankara

Yayın-Proje Yönetmeni: Selcan Arslan
Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek
Kapak Tasarımı: Didem Kestek
Baskı: Sarıyıldız Matbaacılık Ltd. Şti.
İvogsan Ağaç İşleri Sanayi Sitesi 523. Sk. No:31
Yenimahalle-ANKARA
(0312-395 99 94)

Yayıncı Sertifika No: 14749
Matbaa Sertifika No: 23593

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
E-ileti: pegem@pegem.net

ÖN SÖZ

Bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde çocuklara yapılan yatırım, gelecek nesillere daha iyi fırsatlar sağlayabilmek adına önem taşımaktadır. Onlar bizim geleceğe yönelik umut ve beklentilerimizi oluşturmaktadır. Bir ailenin çocuklarının geleceğine ilişkin hayallerini gerçekleştirmesinde nitelikli eğitim anahtar roller üstlenmektedir. İyi bir eğitim, çocuklarımıza kaliteli ve rahat bir yaşamın kapılarını açmanın kilit değişkenlerinden biridir.

Anne-baba olmak, bireyin hayatındaki en önemli ve en zor görevlerin başında gelmektedir. Çocuklar dünyaya nasıl yetiştirileceklerine yönelik bilgilerle donatılarak gelmemektedirler. Dolayısıyla anne-babalar onları en iyi nasıl yetiştirecekleri ve eğitecekleri noktasında gerekli kaynakları ve cevapları aramak zorundadırlar. Çocuk hangi okula gidebilir? Anne-babalar çocukları formel okul eğitimlerine hazır hale getirmek için neler yapabilirler? Çocuğun ev ortamında eğitimine nasıl katkıda bulunulabilir? Günlük yaşamda gerçekleşen şeyler çocuğun eğitimini nasıl destekleyebilir? Günlük yaşamda gerçekleşen ve çocuğun iyi bir eğitim almasını engelleyecek şeyler nelerdir? Çocukların erken çocukluk dönemlerinde karşılaştıkları problemlerin, onların gençlik yaşamlarına etkileri nasıl olacak? ve benzeri durumlar anne-babaların cevaplarını bulmaları gereken önemli sorulardan sadece birkaçı olarak gösterilebilir.

Bu kitabın farklı bölümlerinde ebeveynlere sunulan bilgiler, çocukların erken çocukluk dönemlerinden başlayıp zorunlu eğitimlerinin sonuna kadar olan bir süreyi kapsamaktadır. Biz bu kitapta hem ebeveynler hem de eğitimciler olarak anne-babalara çocuklarının eğitimleriyle ilgili rehberlik edebilecek bilgiler sunuyoruz. Bu kitapta ana noktamız okuma, yazma ve diğer dil becerileri olmasına rağmen kitabın farklı bölümlerinde yer yer okuma, yazma ve diğeri dil becerileri dışında farklı alanlardaki öğrenmelere de yer veriyoruz.

Bu kitapta anne-babalara vereceğimiz tavsiyeler, çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine ve aynı zamanda onların bireysel farklılıklarına uygun olacaktır. Bu kitabın farklı bölümlerinde sunulan bilgiler ve onlara yönelik oluşturan tavsiyeler, anne-babalara rehber niteliğindedir. Bunların ne zaman çocuklarla tanıştırlacağına temel karar mekanizması anne-babalardır. Çünkü çocuklarını yine en iyi bilenler anne-babaların kendileridir.

Bu kitabın farklı bölümlerinde sunduğumuz konular çocuklarla gerçekleştirilen sesli okuma etkinliklerini, anne-babalar ve çocuklar arasında nasıl güçlü bir iletişim geliştirileceğini, çocukların teknolojiyi etkin bir şekilde nasıl

kullanabileceklerini, çocukların yazma becerisine yönelik farkındalıklarını geliştirmeyi, onların okul seçimlerini, ev ortamında hikâyelerden faydalanmayı, ev ve çevredeki yazılı materyallerin çocuğun dil gelişimine katkılarını içermektedir.

Biz bu kitabın yazarları olarak hazırladığımız kitabın anne-babaların ebeveyn olma amaçlarını başarmalarına ve çocuklarının eğitim süreçlerine olumlu yönde nasıl katkı sağlayabilecekleri noktasında kendilerini daha bilgili ve daha rahat hissetmelerine katkı sağlayacağını umut ediyoruz. Biz biliyoruz ki diğer toplumlarla karşılaştırıldığında çocuklarına adanmışlık Türk anne-babalarında daha fazladır. İşte biz bu kitapla bu adanmışlığa daha bilinçli bir katkı sağlamayı amaçlıyoruz.

Dr. Wendy C. KASTEN ve Dr. Kasım YILDIRIM

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

AİLELER VE OKUMA YAZMA EĞİTİMİ

Okuma ve Yazma Becerilerinden Ne Anlıyoruz?.....	1
Okuma ve Yazma Eğitimi Evde Başlar	5
Çocukların İlk Öğretmenleri Olarak Anne ve Babalar	6

2. BÖLÜM

ÇOCUKLARLA BİRLİKTE GEÇEKLEŞTİRİLEN SESLİ OKUMA ETKİNLİKLERİ

Çocuklar Sesli Okuma Etkinliklerinde Neler Öğrenir?	10
Sesli Okuma Etkinlikleri ve Kitapların Sağladığı Faydalar	10
Kitapları Çocuklarımıza Nasıl Okumalıyız?	13
Okuma Etkinliklerine Ne Zaman Başlamalıyız?	14
Çocuklarımıza Hangi Kitapları Okumalıyız?	15

3. BÖLÜM

EV ORTAMINDA HİKÂYELERDEN YARARLANMA

Ev Ortamında Hikâyelerden Yararlanma.....	21
---	----

4. BÖLÜM

EV İÇİNDEKİ VE ÇEVREDEKİ YAZILAR

Ev Ortamındaki Yazılar	27
Çevredeki Yazıların Kullanımı.....	29
Günlük Yaşamda Sözcük Dağarcığını Geliştirme	31
Otomobil, Tren, Tramvay ve Otobüs Gibi Taşıtlarda Geçirilen Zamanı Değerlendirme	31

5. BÖLÜM

EV İÇERİSİNDE YAZMA BECERİSİNE YÖNELİK ETKİNLİKLER GERÇEKLEŞTİRME

Yazma Eğitimi Çocuğun Kendi İsminin Yazılı Formunu Öğrenmesiyle Başlar	35
Ev Ortamında Yazmaya Yönelik Fırsatlar Oluşturma	37

6. BÖLÜM

MEDYA VE TEKNOLOJİYİ ETKİLİ BİR ŞEKİLDE KULLANMA

Çocuğunuz, Televizyon Programları ve Film Seçimleri.....	43
Birlikte İzleyip, Birlikte Konuşma	45
Çocuğunuz ve Bilgisayar Dünyası.....	46
Teknolojiyle İlgili İyi ve Kötü Haberler	50

7. BÖLÜM

ÇOCUĞUNUZ VE ONLARIN OKULLARI

Anne-Babalar Ne İster?.....	52
Okul Seçimi	53
Çocuğunuzun Okuluyla İletişim Kurma.....	63
Ev Ödevleri ve Çocuğunuz.....	66
Kaynakça.....	69

1. BÖLÜM

AİLELER VE OKUMA YAZMA EĞİTİMİ

Bu bölümde anne-babanın ve ailelerin okuma yazma becerilerinin gelişimindeki rolünü ele alacağız. Ailelerin çocuklarına nasıl daha iyi rol-model olabileceklerini, hangi çevre şartlarının ve aile etkinliklerinin çocukların dil öğrenimine ve okuma yazma becerilerinin gelişimine katkı sağlayacağını değerlendireceğiz.

Okuma yazma becerilerine farkındalık evde başlar. Çocuklar farklı dil yapılarını ilk olarak ev ortamında duyarlar; ailelerinden hikâyeler dinlerler, kendi isimlerini yazmayı ve tanımayı ilk olarak ailede öğrenirler. Kendilerini bir okur, bir yazar, bir konuşmacı ve düşünen bir birey olarak nasıl gördüklerine ilişkin ilk kimlik özelliklerini ev ortamında oluştururlar. Onların bu algıları başta anne-baba ve ev ortamındaki diğer kişiler ile ev ortamı dışında olan ancak günlük özel yaşamlarına giren diğer bireyler tarafından etkilenir.

Okuma ve Yazma Becerilerinden Ne Anlıyoruz?

İlk olarak eğitimcilerin “dil becerilerini” nasıl tanımladıklarını anlamaya çalışalım. Genel olarak bu beceriler “okuma, yazma, konuşma ve dinleme” şeklinde ifade edilir. Dinleme ve konuşma bir madalyonun iki yüzü gibi olup sözlü dilin birbirleriyle ilişkili iki parçasını oluşturur. Dinleme duyduğumuz, konuşma ise söylediğimiz ifadelerdir. Saydığımız dil becerileri arasında çocukların dünyasında kendini ilk gösteren becerinin dinleme olduğunu söyleyebiliriz.

Dinleme çocukların başlangıçta istemli olmasa da ilk kullandığı beceridir. Doğdukları andan itibaren bebekler çevrelerindeki dil örüntülerini (etkinliklerini) duyarlar. Açıkça çevrelerindeki dilin seslerini dinler ve nasıl iletişim kurabileceklerine yönelik yollar ararlar. Biz bunu dilin nasıl öğrenildiğinden çok rahat bir şekilde anlayabiliriz. Çünkü 16-24 ay arasında çocuklar hiçbir ders almadan konuşmaya başlarlar.

Konuşma, çocukların edindiği ikinci dil becerisidir. Çocuğun konuşması yetişkin olarak bizim anlayamadığımız seslerle başlar. Çocuk biraz ilerleme kaydettikten sonra söylemiş olduğu bazı kelimeleri aniden tanıyabiliriz. Bu ilk sözler genel olarak çocukların kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çıkarmış oldukları çok işlevsel kelimelerdir. Bu kelimeler annelerine, babalarına yönelik ifadeler ya da dikkat, rahatlık veya yiyecek gibi acil ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

Çocukların dil becerileri zaman içinde yavaş yavaş gelişir. Uzun bir süreden sonra çocuklar ailesinin anlamlandırabileceği iki kelimelik anlamlı ifadeler oluştururlar. Aylar sonra çocuğun karmaşık olmayan ilk basit cümlelerini duyarız. Bu değişiklikler anne-baba ve diğer aile üyeleri için heyecan vericidir. Çocukların söylediği her şey sentaks (Türkçe kurallara uygun olarak kelimelerin dizilişi) ve semantik açıdan (anamlı) doğru olmasa da zaman ve gerekli alıştırmalarla daha iyi hâle gelir. Bunun sonucu olarak da cümleler ve telaffuz daha iyi, daha karmaşık ve daha anlamlı olmaya başlar.

Çocukların ilk söyledikleri kelimeler genellikle aile üyelerini ifade eden kelimelerdir. Hemen hemen bütün dillerde bazı sesler diğerlerinden daha kolay bir şekilde seslendirilir. Dolayısı ile çocuk ilk olarak kolay sesleri öğrenir ve bu seslerle başlayan kelimeleri daha kolay seslendirir. P, M, B, D ve G sesleriyle başlayan kelimeler daha kolay seslendirilirken; S, Z veya F harfleri daha zor seslendirilmektedir. İfade edilen seslerin kolay veya zor olarak söylenmesinin bütün diller için aynı olduğuna yönelik bir genelleme yapılamasa da bu durum dünya üzerinde konuşulan dillerin pek çoğunda geçerlidir. Tabloda “anne ve baba” kelimelerinin farklı dillerde nasıl söylendiğine yönelik örnekler sunuyoruz. Bu örneklerde farklılaşmalar olmasına rağmen kelimelerdeki seslerin benzerlikleri dikkat çekicidir ve aynı zamanda kolay seslerin farklı dillerdeki “anne ve baba” kelimelerinde sıklıkla ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo*Farklı Dillerde Anne-Babanın İfade Biçimleri*

Ülke Dilleri	Anne	Baba
Afrika Dilleri	Moeder, Ma	Vader
Bask Dili	Ama	Aita
Felemenkçe	Moeder, Moer	Vader, Papa
İngilizce	Mother, Mom, Mama	Father, Dad, Pop, Papa
Fransızca	Mere	Pere
Almanca	Mama, Mutter	Papa, Papi, Vater
İtalyanca	Madre, Mamma	Babbo
Rusça	Mat	Papa
İspanyolca	Madre, Mama, Mzaa	Papa, Viego, Tata
Türkçe	Anne, Ana	Baba

Genel olarak dil becerilerinin kazanımı inanılmaz ve büyüleyici bir süreçtir. Çocuklar birçok kelimeyi seslendirmeyi öğrenmekle birlikte, bunların nasıl bir araya getirileceğini ve farklı durumlarda hangi dil kurallarının geçerli olacağını yavaş yavaş öğrenirler. Bu inanılmaz süreç bu alanda çalışan birçok bilim insanının (dil bilimcinin) ilgisini çekmektedir.

Okuma ve yazma ise diğer iki dil becerisidir. Okumayı sembollerle ifade edileni anlama, yazmayı ise anlatılmak isteneni sembollerle ifade etme yani üretme olarak ifade edebiliriz. Yukarıda dinleme ve konuşma için kullandığımız benzetmenin aynısını okuma ve yazma içinde kullanabiliriz. Okuma ve yazma da bir madalyonun iki yüzü gibidir. Okumada, yazılı materyalden anlamı elde etmeye çalışırken; yazmada ise çeşitli sembolleri kullanarak kendi anlatımımızı oluştururuz. Gerçekleştirdiğimiz okumalar aslında bir kelimeyi nasıl yazmamız gerektiği veya bir cümleyi nasıl kurmamızın daha iyi olacağı konusunda bize yol gösterici olur. Buna ek olarak yazarken kullandığımız becerilerin aynısını okuma sürecinde de kullanarak alıştırmaya yaparız (harfi doğru yazma, kelimedeki sesi doğru telaffuz etme). Kelimeler anlamlı olan ses ve harflerle temsil edilmelidir. Okuma sırasında sesleri doğru bir şekilde tanıyabilmeliyiz ki, doğru bir şekilde kelimeleri çözümlayelim ve telaffuz edelim. Bundan dolayı, okuma ve yazma becerileri birbirlerini destekleyerek işlevlerini yerine getirirler.

Çağımızda iletişim ilk ortaya çıktığı dönemlerden daha karmaşık bir hâle gelmiştir. Şu anda, iletişimin birçok farklı yolunu kullanmaktayız. İletişim sürecindeki bu değişim telefon ve radyo ile başlamış; daha sonra hızlı bir şekilde televizyon, video, filmler, internet, diğer çevrimiçi (online) iletişim yolları ve medya hayatımıza girmiştir. Şimdilerde ise iletişimin en yaygın şekli cep telefonları aracılığı ile mesajlaşmak olmuştur. Bir sonraki aşamada bizi bekleyen iletişim kurma şeklini kim tahmin edebilir? Bugünün genç insanları birçok farklı yolla birbirleriyle iletişim kurmakta, pek çok bilgiye anlık olarak erişmektedir; fakat bu genç insanları çevreleyen bilgi yığınlarının pek çok avantaj ve dezavantajları da bulunmaktadır.

Yaşanan bu değişime paralel olarak bazı eğitimciler okuma, yazma ve dil becerileri tanımlarını daha da genişletmişlerdir. Biz bugün görsel okuma ve sunuyu da dil becerileri içerisinde ifade etmekteyiz (Tompkins, 2003). Ayrıca bu iki beceri (görsel okuma ve sunu) kendi yaşamlarımızda hızlı bir şekilde popüler olmaya başlamıştır.

Görsel okuma televizyon, film ve DVD izleme, internet sitelerinde gezinme, bilgisayar programlarıyla ilgilenme ve sanatın farklı formlarını anlama gibi birçok türü bünyesinde barındırmaktadır. Bütün bu kaynakların hepsinden farklı anlamlar oluştururuz. Onları nasıl yorumladığımız, dili kullanma şeklimizi de etkiler. Karşılaştığımız şeylerin bizim için ne anlam ifade ettiği konusunda düşünür, onları sevip sevmediğimiz konusunda kararlar verir ve gördüklerimiz arasından seçimlerde bulunuruz. Dinlemede olduğu gibi, görsel algılamada da çocukların doğumundan itibaren başlar. Evlerindeki ve çevrelerindeki resimlere ve yazılı materyallere dikkat ederler.

Bugününün çocukları sürekli olarak bir görsel uyarın bombardımanı altındadırlar. Tabelalardan işaretlere, televizyon reklamlarına, filmlere, internet sitelerine, kitaplardaki resimlere, müzelerdeki sanat eserlerine kadar birçok görsel unsur çocuklarımızı çevrelemektedir. Dolayısı ile görsel okuma modern yaşamda daha da popüler bir hâle gelmiştir. Nereye gidersek gidelim görsel uyarınlar sürekli olarak etrafımızı kuşatmaktadır. Bundan dolayı aynı zamanda çocuklarımızın görsel okuma becerilerini etkin bir şekilde kullanmalarına yardımcı olmamız gerekmektedir. Çocuklarımızın bu becerileri etkin bir şekilde kullanmaları, diğer dil becerilerinin (okuma, yazma, konuşma ve dinleme) etkin bir şekilde kullanımı kadar önemlidir.

Görsel sunu da en az görsel okuma kadar hayatımıza yerleşmiş, önemli bir beceridir. Günümüz modern dünyasında fikirleri, duyguları, verileri ve tepkileri görsel olarak ifade etmenin birçok yolu bulunmaktadır. Tablo, grafik, şekil vb.

sunum yolları ise en çok başvurulan görsel sunum yolları arasında gösterilebilir. Bugün bu görsel sunum yolları birçok bilgisayar programı yardımı ile kolayca hazırlanabilir. Buna ek olarak farklı sanat türleri, power-point sunumlar, video kayıtları veya fotoğraf gibi görsel unsurları teknoloji vasıtası ile oluşturabiliriz. Bu tür bir kullanım aslında hem bizim için çok yeni değildir hem de hızlı bir şekilde herkesin kullanabileceği bir yaygınlığa ulaşmıştır. Çok küçük çocuklar bile çok kolay bir şekilde fotoğraf makinalarını ve cep telefonlarını kullanabilir, resimli mesaj gönderebilir ve diğer görsel ifadeleri oluşturabilirler. Çağımızdaki yetişkinlerin çoğu nasıl kalem tutulması ya da resim yapılması gerektiğini daha geleneksel yollarla öğrenmişken; bugünün çocukları bu türden becerilerin öğrenimini daha teknolojik yollarla gerçekleştirmektedir (akıllı telefonlar, tabletler, ileri teknoloji ürünü bilgisayarlar vb.). Bunu sonuncu olarak da bugün birçok şeyi görsel olarak sunabilmek için daha fazla imkân bulunmaktadır.

Sürekli çevremizi kuşatmış hâlde bulunan ve çocuklarımızın hem bilişsel ve sosyal gelişimine hem de iletişim becerilerinin gelişimine katkı sağlayan okuma, yazma, konuşma, dinleme, görsel okuma ve görsel sunuyu doğru anlamak bütün aile bireyleri açısından önemlidir. Çünkü aileler ancak doğru anlarsa, ev ortamında yapacakları farklı etkinliklerle çocuklarının dil becerilerinin gelişimine katkı sağlayabilirler.

Okuma ve Yazma Eğitimi Evde Başlar

Günümüzde artık birçok çocuk, formel okul eğitimi başlamadan önce okuma ve yazmayı öğrenmektedir. Çünkü çocukların günlük yaşantıları yazılı materyaller, resimler ve bunlar gibi pek çok uyararla çevrilidir. Doğal olarak çocuklar bu uyarıların hepsini fark ediyor ve algılıyorlar. İlk olarak karşılaştıkları resim, yazılı materyaller vb. şeylerin anlamlı olup olmadığını bilmiyorlar. Ancak diğer çocukların ve yetişkinlerin işaretlerle, kitaplarla, gazetelerle, para makineleriyle, banka kartlarıyla, mobil telefonlarla, televizyonlarla, tablet bilgisayarlarla, akıllı telefonlarla, radyolarla, bilet makineleriyle, video oyunlarıyla, hesap makineleriyle ve bilgisayar klavyeleriyle nasıl etkileşim kurduklarını görüyorlar. Daha sonra kendileri de bu etkileşim sürecinin önemli olduğu gerçeğini fark ediyorlar. Nitekim hepimiz iki, üç yaş grubundaki çocukların yukarıda ifade ettiğimiz teknolojik araçların kullanımını tam anlamıyla bilmeseler bile onları açtıklarını, kapadıklarını, kanal değiştirdiklerini ve kurulum özelliklerini kurcaladıklarını gözlemliyoruz.

Çocukların tüm bu şeyleri ilk olarak algılamaları evde başlamakta ve zamanlarını geçirdikleri birçok yer bu sürece katkı sağlamaktadır. Çocukların okuma yazma becerileri ile ilgili ilk deneyimleri ve bu becerilerin nasıl gerçekleştiğini anlamaya başlamaları ev ve yakın çevrede başlamaktadır. Zaman geçtikçe çocuklar bazı şeyleri, yetişkinlerin ve çevredeki diğer insanların yaptıklarına dikkat etmeksizin de öğrenmeye başlayacaklardır. Ancak başlangıçta aile ve yakın çevrenin etkisi azımsanmayacak kadar fazladır.

Resim: Resimde bir ailenin sahilde yaptığı yürüyüş görülmektedir. Bu yürüyüş sırasında hangi öğrenme fırsatları ortaya çıkabilir? Belki de bu insanlar sahilde yaptıkları gezinti sırasında bazı ilginç taşlar veya ilginç şekillere sahip deniz kabukları bulacaklar; yahut gelgit olayı hakkında konuşacaklardır.

Çocukların İlk Öğretmenleri Olarak Anne ve Babalar

Öğretmenler sürekli olarak anne ve babalara çocuklarının informel olarak ilk öğretmenleri olduklarını hatırlatırlar. Çocuk formal okul eğitimine (kreş, anaokulu veya ilkokul) başlamadan önce aile ortamında birçok şey öğrenir. Çocuklar daha ilk öğretmenleriyle karşılaşmadan önce, anne ve babalar bilinçli veya bilinçli olmayarak çocuklarına nasıl konuşmaları, dinlemeleri ve görsel olarak dünyayı nasıl algılamaları gerektiğini öğretir. Çocukların ev ortamına bağlı olarak kelime hazineleri de farklılık gösterir. Aynı zamanda çocuklar okula başlamadan önce ev ortamında bazı teknolojik araçların nasıl kullanılacağına yönelik farkındalıklarını da artırır. Bunlara ek olarak çocuklar ailenin kendi içerisinde gerçekleştirmiş olduğu birçok etkinliğe (hobiler) katılır ve o etkinliklerden pek çok şey öğrenir. Bu etkinlikler piknik yapma, kamp yapma, birlikte bahçeyi temizleme, pazar alışverişine gitme, gezintiye çıkma, kitap okuma, evin eksikliklerini giderme, spor yapma, kütüphaneye gitme, müzeleri gezme, alışveriş merkezlerini gezme vb. şekillerde olabilir.

Çocuklar, anne ve babalarının kendi işleriyle ilgili yaptıkları her şeyi öğrenebilirler. Eğer anne ve baba kendi çalışma hayatları hakkında evde konuşuyorlarsa veya çocuklar bazı zamanlarını aileden birinin iş yerinde geçiriyorsa, yavaş yavaş yapılan işler hakkında bir şeyler öğrenmeye başlarlar. Bu şekilde gerçekleşen etkileşimler sonucunda çocuklar bir lokantanın nasıl işletildiğini, işçilerin nasıl çalıştığını, yönetim sürecinin nasıl olduğunu, bir okuldaki eğitim öğretim sürecinin işleyişini, çiftlik çalışanlarının neler yaptıklarını, bir doktorun görevini vb. şeyleri öğrenebilirler. Bu tarz meslekle ilgili konuşmalara tanıklık eden çocuklar, etmeyenlerin aksine farklı meslekler hakkında bilgi sahibi olabilirler. Çocuklardan birisinin babasının marangoz olduğunu varsayalım. Çocuk büyürken sürekli olarak babasının yaptığı işi göreceğinden babasının atölyesinde kullandığı farklı aletler, çiviler, ağaç türleri vb. birçok şeye ilişkin farkındalığını artıracaktır. Benzer şekilde aile üyelerinden herhangi birinin doktor olduğu düşünüldüğünde bu sefer çocuk hasta randevularının nasıl alındığını, tedavinin nasıl gerçekleştiğini, reçetenin nasıl yazıldığını, tanı ve tedavi sürecini görecektir. Böylece bu alanlara yönelik yaşantıları zenginleşecek farklı bilgiler edinmiş olacaktır. Bir lokantada zaman geçiren çocuk ise yemek menüsü, menü hazırlama, şef, garson, müşteri ve fatura gibi kelimelere duyarlılık kazanacaktır. Bağlam ne olursa olsun çocuklar bunlara benzer kelime ve fikirleri aile ortamında öğrenebilirler. Mesleki alanlara yönelik bu özel kelimeler ve fikirler, belki okul öncesinde veya çocukların formel okul eğitimlerinin başladığı ilk yıllarda öğretmenleri tarafından bile öğretilmeyebilir.

Bir okuyucu olarak çocukluğunuzu göz önünde bulundurup meslek dallarına ilişkin sizin öğrendiğiniz, fakat sınıf arkadaşlarınızın bilmediği kavramları düşünebilirsiniz. Aile üyeleriniz veya komşularınız hangi mesleklerle ilgili kavramları tesadüfi olarak size öğretmiş olabilirler? Çocukluğunuzdaki hangi deneyimler daha erken bir süreçte kelimeleri ve fikirleri anlamanıza katkıda bulunmuştur? Bu ve benzeri deneyimler üzerinde daha fazla düşünmek, ailelere benzer deneyimleri kendi çocukları için oluşturabilmek için fırsatlar oluşturur. Bundan dolayı anne ve babalar farkında olarak veya olmayarak çocukların ilk öğretmenleridir.

2. BÖLÜM

ÇOCUKLARLA BİRLİKTE GEÇEKLEŞTİRİLEN SESLİ OKUMA ETKİNLİKLERİ

Aileler öğretmenlere çocuklarını iyi bir okuyucu yapmanın en iyi yolu nedir diye sorular yönelttiklerinde hep genelde aynı yanıtı alırlar: “Çocuklarınıza kitap okuyun”. Bu tarzdaki okuma tecrübelerinin çocuklar üzerinde pek çok olumlu etkisi vardır ve bu bölümde bunlara detaylı değineceğiz. Her şeyden önce ailelerin kitap okumanın önemini anlamaları, ev içerisinde okuma saatleri belirlemeleri noktasında önemli bir başlangıç olarak görülebilir.

Sesli okuma etkinlikleri, bir kişinin bir metni bir başkasına okumasını içermektedir. Ebeveyn-çocuk bağlamında bu etkinlik birebir gerçekleşebilir. Bu aynı zamanda birkaç çocukla ve hatta bir grupta da yapılabilir. Bu arada, sesli okumanın sadece anne-baba tarafından yapılması gibi bir kısıtlama da yoktur. Okuma, ailenin diğer büyükleri, çocuk bakıcıları ve diğer kardeşler tarafından da yapılabilir. Bu etkinlikten fayda sağlaması beklenen çocuğun okumayı yapan kişinin yanında oturması, hikâyede neler olup bittiğini gösteren resimleri görmesi için önemlidir. Öğretmenler bir gruba bir kitabı okurken sayfa bitiminde kitabı gruba doğru çevirip herkesin aynı ya da bir sonraki sayfadaki resimleri görmelerini sağlarlar. Bu yöntem çocukların öncelikle okunan metni dinlemelerini ve daha sonra da kitaptaki resimlerden zevk almalarını sağlar.